

prikazi i recenzije

Branko OSTAJMER – Marijan ŠABIĆ, **Janko Tombor – književnik i političar**, Bibliotheca Croatica, Slavonica, Sirmiensa et Baranyensia, Mala biblioteka, knjiga 7, Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje – Ústav slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied, Slavonski Brod – Bratislava, 2020., 284 str.

Janko Tombor, pomalo zaboravljen književnik i političar druge polovice 19. stoljeća i prve polovice 20. stoljeća, opravdano je dobio monografiju posvećenu njemu, a koja je proizašla iz pera Branka Ostajmera i Marijana Šabića. Autori su opravdano knjigu podijelili na dva dijela jer je Tombor do početka 60-ih godina 19. stoljeća bio aktivan na području književnosti, a nakon navedenog razdoblja okreće se političkom djelovanju, stavljajući sa strane literarni rad.

U prvom dijelu knjige naslovljenom »Književnik« autori raščlanjuju književni, publicistički i kulturni rad Tombora. Prvo su iznijeli detaljnu percepciju Tombora kao književnika u poglavlju »Janko Tombor u povijesti hrvatske književnosti« (11–18). Slijedi konstrukcija Tomborova života od djetinjstva, preko školovanja i interesa za materinji jezik tijekom slovačkih preporodnih gibanja u poglavlju naslovljenom »U Banskoj Bystrici i Pešti« (19–34). Autori pišu o involviranosti Tombora u preporodnim gibanjima u kojima je neko vrijeme i vjersko opredjeljenje bilo razdjelnica između dvaju smjerova koja su tražila rješenje pitanja standardizacije narodnog jezika Slovaka. Tijekom preporodnih procesa Tombor je od 1843. godine boravio na katoličkom seminaru u Banskoj Bystrici, gdje se aktivno uključio u preporodni pokret, a od 1844./45. godine Tombor odlazi na studij teologije na generalnom seminaru u Pešti. U tom se razdoblju već formira nadkonfesionalno jedinstvo Slovaka, a autori Tomborov rad prate na osnovi korespondencije i napisa u novinama. Autori u tom poglavlju daju odgovor na pitanje zašto je Tombor otišao baš u Slavoniju, ukazujući na povezanost intelektualaca iz Slavonije i slovačkih preporoditelja. Treće poglavlje naslovljeno »Književni rad Janka Tombora« (35–70) autori su koncipirali tako da su prvo prikazali njegov život od dolaska u Đakovo 1846. godine i početke književnog stvaralaštva, koji se ogledaju u igrokazu *Dva meštra* i prvom otisnutom književnom tekstu koji je bio putopis na slovačkom jeziku. Također su dopunili dosta velik popis župa u kojima je obnašao kapelansku službu. Potom pišu o Tomborovoj poeziji, iznoseći kronološki prikaz svih pjesama uz analizu potonjih (donose podatke o formi, temi, motivima i mjestu izdanja). Isto čine s prozom, koja se uz jedan putopis sastojala od šest pripovijesti. Tu su autori izložili tipska mjesta Tomborove naracije. Poglavlje završavaju Tomborovom publicistikom, koju su podijelili na dva dijela. Prvi dio čine tekstovi koji se ne bave dnevopolitičkim temama, već raznim temama i stilovima te pokrivaju širok

raspon različitih tema i stilova, od znanstvenog do beletristike. O tom dijelu stvaralaštva autori su više progovorili u knjizi, dok drugi dio čine tekstovi koje je pisao kao političar i saborski zastupnik uglavnom nakon 1867. godine.

Posljednje poglavlje te cjeline je naslovljeno »Odjeci Tomborovog književnog rada u Češkoj i Slovačkoj« (71–76) u kojem autori iznose podatke o spomenu Tombora u slovačkim i češkim časopisima, leksikonima i rijetkim prijevodima njegovih radova. Ističu kako u Slovačkoj nije pokazivan veći interes za Tombora, za prijevod ili tisak njegovih radova sve do 80-ih godina 20. stoljeća.

Drugi dio knjige bavi se Tomborovom političkom djelatnošću koja se ogleda u činjenici da je bio zastupnik Hrvatskog sabora od 1867. do 1878. godine te hrvatski delegat u Zajedničkom ugarsko-hrvatskom saboru u Budimpešti od 1872. do 1878. godine u poglavlju naslovljenom »Janko Tombor kao političar« (79–82).

Prvo prikazali političke početke Tombora u poglavlju naslovljenom »Politički počeci« (83–96), a svakako je zanimljivo spomenuti stav o inicijativi proizašloj iz Požege 1861. godine da se Slavonija administrativno odcijepi od Hrvatske, čemu se Tombor javno protivio.

Potom je prikazana njegova djelatnost u Erdeviku, župi sa znatnim brojem Slovaka u poglavlju naslovljenom »Župnik u Erdeviku« (97–111). Osim interesa za politiku i književnost ovdje je pokazao interes za razvoj gospodarstva jer je njegovom inicijativom osnovana podružnica Hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva u Iloku, prva takva za Srijem te prosvjete.

U poglavlju naslovljenom »Zastupnik u Hrvatskom saboru 1867. – 1878.« (113–154) autori analiziraju političku djelatnost Tombora kroz saborski rad počevši od izbora 1867. godine, preko prelaska u oporbu, izbora 1871. godine i 1872. godine, djelovanja u Saboru od 1872. do 1875. i novih izbora 1875. prije kojih je uslijedila i promjena župe.

Deveto poglavlje naslovljeno »Delegat u Zajedničkom ugarsko-hrvatskom saboru 1872.–1878.« (155–168) bavi se načinom izbora i djelatnost hrvatskih zastupnika na Zajedničkom saboru te konkretno Tomborovom djelatnošću, primjerice kod sukoba oko Zakonske osnovice o krajiškoj željeznici.

Autori zatim problematiziraju sukob Tombora i biskupa Josipa Jurja Strossmayera oko potpore banu Mažuraniću i novoj politici Narodne stranke u poglavlju naslovljenom »Sukob s biskupom Strossmayerom« (169–176). Povukli su paralelu između sukoba Tombora i Živka Odžića.

Kraj Tomborove saborske političke karijere bio je na izborima 1878. godine, kada je za zastupnika izabran njegov protukandidat pravaš Ivan Dunđerović. Taj je dio prikazan u poglavlju naslovljenom »Poraz na saborskim izborima 1878. godine« (177–184).

Nakon navedenog poraza na izborima Tombor se povlači iz političkog života, ali ga ne napušta sasvim. Bio je izabran za zastupnika u županijskoj skupštini Virovitičke županije, bio je sudionik zagrebačke skupštine pouzdanika Neodvisne narodne stranke 1892. godine i prosvjedne pučke skupštine u Đakovu 1903. godine te aktivan na području obrazovanja. Više o navedenom autori pišu u poglavlju »Posljednje godine života« (185–196) uz osvrt na nadgrobni spomenik.

Sljedeća dva poglavlja detaljan su prikaz nekrologa o Tomboru: »Nekrolozi o Tomboru« (197–208) i današnje percepcije i valorizacije Tombora: »Tomborovo mjesto u hrvatskom javnom pamćenju« (209–210).

Knjiga završava »Prilozima« (211–220) i »Ilustracijama« (222–235), koje pridonose kvaliteti knjige jer je riječ o trima transkribiranim dopisima Tombora listu *Novi Pozor* te slikama njegovih privatnih pisama, kuće u kojoj je pred kraj života prebivao, osmrtnice, nekrologa i grobnog spomenika. Knjiga završava uobičajenim kritičkim aparatom: »Literatura i izvori« (237–249), »Bibliografija poznatih tekstova Janka Tombora« (251–255), »Sažetak« (257–268) i »Imensko kazalo« (269–283).

Interdisciplinarni pristup uvelike doprinosi njezinoj kvaliteti knjige kao i činjenica da je tema dosad nedovoljno istražena, a vrijedna znanstvene pažnje. Predmnijevamo da će knjiga naći put do širokog čitateljstva.

Ana Biočić